

RENDEMENTEN IN DE LANDBOUW

Koen Boone en Arjan Wisman

Naast een vergelijking van inkomens of besparingen kan een vergelijking van vermogensrendement nieuwe inzichten geven in de economische situatie van landbouwbedrijven. In de financiële wereld vormen de rendementen op eigen en totaal vermogen immers vaak de meest belangrijke kengetallen, naast uiteraard de winstcijfers. Het rendement kan worden berekend door de netto-opbrengsten van het vermogen te delen door het geïnvesteerde vermogen. Hierdoor kan de huidige aanwending van het vermogen vergeleken worden met andere aanwendingen (spaarrekening, aandelen). De berekening kan zowel voor het totale vermogen als voor het eigen vermogen worden gemaakt. Bij het rendement op het eigen vermogen wordt de 'winst' gedeeld door het eigen vermogen dat in het bedrijf is geïnvesteerd. Bij het kengetal 'rendement op het totale vermogen' worden de rentekosten bij de winst opgeteld. Dit zijn immers de opbrengsten van het vreemde vermogen. De winst en de rentekosten worden vervolgens gedeeld door het totale in het bedrijf geïnvesteerde vermogen (eigen en vreemd). Hierbij moet worden opgemerkt dat alleen aangekochte en nog niet afgeschreven quota in het vermogen zijn opgenomen. Als de waarde van het volledige quotum zou worden meegenomen, dan zou dat een aanzienlijk effect hebben op de berekende rendementen, vooral voor de melkveebedrijven. Anderzijds bestaat de kans dat de quota over tien jaar niets meer waard zijn. Dat zou betekenen dat er een waardedaling optreedt, vergelijkbaar met een enorm koersverlies op aandelen.

Het begrip 'winst' wordt niet of nauwelijks gebruikt in de bedrijfseconomische boekhouding van agrarische gezinsbedrijven. Het begrip dat er het dichtst in de buurt komt, is het gezinsinkomen uit bedrijf. Dit gezinsinkomen is echter niet alleen een vergoeding voor het eigen vermogen, maar ook voor de gezinsarbeid. De kosten van deze arbeid worden door het LEI normatief bepaald, door de gewerkte uren te waarderen tegen een CAO-loon (inclusief werkgeverlasten). Om de invloed van de berekende arbeidskosten op de rendementen duidelijk te maken, wordt hierna met de twee uiterste gevallen gerekend. In de eerste berekening worden er geen kosten voor eigen arbeid ingerekend (waarbij het gezinsinkomen dus volledig wordt gezien als een vergoeding voor vermogen) en bij de tweede rendementsberekening wordt de winst gedefinieerd als het gezinsinkomen verminderd met de kosten voor gezinsarbeid volgens bovenstaande methode.

In figuur 1 zijn voor de periode 1995-1999 de gemiddelde rendementen op het totale vermogen tussen een aantal bedrijfstypen in de Nederlandse landbouw vergeleken. Indien geen kosten voor eigen arbeid worden ingerekend, resteert een gemiddeld rendement van ongeveer 5%. Het rendement in de melkveehouderij blijft iets achter bij dat in de akkerbouw en varkenshouderij. De pluimveehouderij scoort duidelijk beter dan gemiddeld. Worden ook de kosten voor eigen arbeid ingerekend, dan vallen de rendementen sterk terug. Omdat er in de varkenshouderij meer uren arbeid per bedrijf worden aangewend dan in de akkerbouw, is het rendement bij de akkerbouw volgens deze definitie nu beter dan in de varkenshouderij. Hoewel de akkerbouw nog wel het hoogste rendement scoort van alle bedrijfstypen, is het rendement maar net positief. Het rendement in de varkenshouderij en de melkveehouderij is negatief.

Naast inkomen kan een bedrijf ook nog rendement realiseren door de waardeverhoging van de bezittingen. Vooral de laatste jaren zijn de grondprijzen aanzienlijk gestegen. Hoewel deze waardeverhoging niet tot een inkomensstijging leidt, zorgt ze wel voor een extra rendement, vergelijkbaar met de koerswinst op aandelen. In de derde vergelijking in de figuren zijn de rendementen inclusief waardeverhoging van de bezittingen aangegeven.

Door de sterke stijging van de grondprijzen nemen vooral de rendementen bij de akkerbouw en de melkveehouderij sterk toe wanneer deze definitie wordt gehanteerd. Het is echter de vraag of de sterke grondprijsstijgingen van de afgelopen 5 jaar van structurele aard zijn. De rendementen in de varkenshouderij zijn zelfs inclusief waardeverhoging nog erg laag.

In figuur 2 zijn de rendementen op het eigen vermogen weergegeven. De berekeningen wijken af van figuur 1 doordat (de kosten van) het vreemde vermogen niet meer in de berekening zijn betrokken. Omdat aan de vreemdvermogensverschaffers een vast rentepercentage moet worden betaald, zijn de verschillen hier nog wat extremer. Is het totaal rendement hoger dan het rentepercentage op het vreemde vermogen (zoals bij

de pluimvee volgens de eerste definitie), dan draagt elke euro vreemd vermogen bij aan een hoger rendement op het eigen vermogen (het zogenaamde hefboomeffect). Andersom geldt deze redenering echter ook. Hierdoor wordt het verschil tussen de pluimveebedrijven en de overige bedrijfstypen bij de eerste rendementsdefinitie groter.

Worden er kosten ingerekend voor de eigen arbeid dan is voor alle bedrijfstypen het rendement op het eigen vermogen negatief. De varkenshouderij behaalt het laagste rendement: -5,2%. Zelfs als de waardeinstijgingen meegenomen worden, is het rendement in de varkenshouderij nog steeds negatief, namelijk -1,0%. De akkerbouw haalt door de grote waardeinstijgingen van de grond als enige sector een rendement op het eigen vermogen dat vergelijkbaar is met het rendement op het totale vermogen.

Er kan gesteld worden dat de gemiddelde rendementen in de landbouw duidelijk lager liggen dan in veel andere sectoren. Mede hierdoor neemt het aantal agrarische bedrijven al vele jaren af. Dit houdt echter niet in dat er geen bedrijven bestaan die wel voldoende rendement behalen. Tegenover de groep met goed renderende bedrijven staat echter ook een groep met lage en zelfs negatieve rendementen waardoor het gemiddelde rendement voor de hele sector laag is.

